

HARALAMBIE CORBU SAU CONVEȚUIREA CRITICULUI CU ISTORICUL LITERAR

Haralambie Corbu (n. la 15 februarie 1930, s. Dubăsarii-Vechi, r-nul Criuleni, Republica Moldova) este cunoscut ca specialist în domeniul criticii și istoriei literare române, metodolog literar. Doctor habilitat în filologie (1975), profesor universitar (1985), academician al A.Ș.M. (1984). A absolvit Școala Pedagogică din or. Călărași (1947) și Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău (1951). Își ia doctoratul în filologie la Institutul de Literatură Universală „M. Gorki” din Moscova (1959). Treptele pe care le-a urcat ca cercetător, ca organizator și diriguitor al științei sunt impresionante: colaborator științific (1951-1961), șef de sector (1961-1988), director al Institutului de Limbă și Literatură al A.Ș.M. (1984-1988), academician-coordonator al Secției de Științe socioumane (1986-1991 și din 1995), vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei (1989-1995). Domnia Sa s-a afirmat într-o perioadă de timp specifică, numită „*dezghețul hrușciovist*”, când în fața științei literare din Moldova, cu foarte puține cadre în domeniu, se aflau două sarcini de primă importanță: valorificarea moștenirii clasice și investigarea procesului literar contemporan. Aceste imperative și-au lăsat amprenta asupra activității științifice a tânărului – pe atunci – cercetător, determinându-i preocupările fundamentale pentru întreaga viață. Așa se face că el debutează aproape concomitent în ambele direcții: în 1962 cu monografia „*Dramaturgia lui Alecsandri*” și în 1964 cu o culegere de articole, „*Creionări*”, în care dezbate probleme privind proza și dramaturgia contemporană. Interesul în continuare pentru „bardul de la Mircești” l-a făcut să-i consacre încă o monografie: „*Alecsandri și teatrul*” și să-i editeze „*Opera*” (cu unele „omisiuni” nevoite) în 3 volume (1976-1977). De-a lungul anilor ulteriori, istoricul literar va semna o serie de studii pertinente despre C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, A. Russo, I. Creangă, B. P. Hasdeu, D. Ralet, Z. Arbore-Ralli ș.a., care, mult mai târziu, vor constitui cuprinsul volumului totalizator „*În lumea clasicilor. Sinteze și interpretări*” (1990). O problemă teoretico-metodologică de importanță ce l-a preocupat îndeosebi pe savant a fost geneza literaturii române moderne, precum și cea a metodelor de creație realistă și romantică. Lucrarea de sinteză „*Statornicirea literaturii moderne moldovenești și problema metodei de creație (1840-1860)*” (1976, în limba rusă) analizează minuțios particularitățile de bază ale devenirii literaturii patruzecioptiste prin prisma următoarelor probleme: evocarea trecutului istoric, valorificarea folclorului și a cronografiei naționale, constituirea conceptului de limbă literară, asimilarea experienței literaturilor avansate din Europa și Rusia, „coexistența” diferitor curente literare și metode de creație, formarea criticii literar-artistice, afirmarea

unor noi principii estetice de generalizare și tipizare a realității etc. Se ajunge astfel la etapa de trecere a literaturii române de la diletantism la profesionalism, de la arhaic la adevărata modernitate. Că în persoana lui Corbu coabitează cu drepturi egale atât istoricul literar, cât și criticul, o demonstrează în mod concludent culegerile sale de articole „*Interpretării*” (1970), „*Continuitate*” (1974), „*Scriitorul și procesul literar*” (1980), toate constituindu-se intenționat din exegeze ce țin de literatura clasică și de cea contemporană, cu problemele ei de actualitate. Același lucru se poate spune și despre lucrările cu caracter monografic „*Discursul direct. Aspecte ale publicisticii eminesciene*” (2000), „*Constantin Stere și timpul său*” (2005), „*Deschiderea către valori. Studii. Eseuri. Atitudini*” (2003) și „*Dincolo de mituri și legende*” (2004), pe de o parte, și exegezele „*Dramaturgia sovietică moldovenească*” (1966) și „*Letopiseț al timpului*” (1982, despre creația lui Andrei Lupan), pe de altă parte. Chiar și atunci când a trebuit să dea o mână de ajutor școlii, angajându-se să scrie niște minimonografii pentru colecția „*Creația scriitorilor moldoveni în școală*”, el a căutat să „împace” ambele perioade – și cea clasică, și cea contemporană: „*Creația lui V. Alecsandri în școală*” (1983) și „*Creația lui I. C. Ciobanu în școală*” (1986). Haralambie Corbu a publicat 17 volume de autor, circa 70 de volume colective și peste 500 de articole în presa științifică de specialitate și de popularizare.

Dominanta exegezelor sale critice o constituie interesul permanent pentru examinarea în complex și multiaspectual a categoriilor-cheie ce țin de estetica literară contemporană. Trei obiective principale urmărește savantul în realizarea examenului critic: *contextul social-istoric, mediul literar-cultural și individualitatea creatoare a scriitorului*, cu interpretarea extrinsecă și intrinsecă a operei lui. El a conștientizat în adâncime principiul călinescian: „O istorie literară fără scară estetică este o istorie culturală”. Iată de ce exegezele lui despre clasici se centrează în jurul criteriului estetic (M. Eminescu, V. Alecsandri, I. L. Caragiale ș.a.); la fel ca și cele despre literatura interbelică (A. Mateevici, C. Stere); la fel ca și exegezele despre literatura postbelică (A. Lupan, I. Druță, P. Goma ș.a.), scrise, desigur, în cheie de reconsiderare. Baza metodologică a modului critic al lui Corbu o constituie aplicarea nuanțată a criteriilor *sociologic* și *estetic* în actul de interpretare, într-o interdependență și întrepătrundere dialectală. Clarificarea unor probleme esențiale de metodologie merge mână în mână cu integrarea, valorificarea și reconsiderarea unor scriitori concreți din trecut sau din prezent. Ca și E. Lovinescu, Corbu practică o *critică cu nerv, dar fără nervi*, adică o critică binevoitoare, tensionată, bogată în idei și în atitudini polemice, fără scăpături în extreme. El e gata să restabilească adevărul acolo unde e pus la îndoială sau e subminat, chiar cu riscul de a lansa opinii aparte în problema discutată. Studiile din ultimii ani reprezintă o etapă net superioară în gândirea științifică și critică a autorului, ferită de ideologizări excesive, în modul lui competent și curajos de a elucida probleme de importanță, în strategia de argumentare variată și multiaspectuală, în articularea unui demers critic bine strunit, elevat, atractiv. Cercetătorul aduce remarcabile contribuții științifice mai ales în volumele „*Deschideri către valori*” și „*Constantin Stere și timpul său*”, în care întreprinde disocieri ideatice-estetice profund penetrante a operei scriitorilor noștri basarabeni, care, până la 1989, erau interziși sau se aflau în conuri de umbră. E vorba, înainte de toate, de Constantin Stere și Paul Goma, precum și de operele lor cele mai reprezentative.

Haralambie Corbu este redactor responsabil și coautor al unor lucrări colective de sinteză și informare cum sunt „*Istoria literaturii moldovenești*” în trei volume, enciclopedia în două volume „*Literatura și arta Moldovei*”, coautor al monografiilor colective „*Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări*” (1998), „*Opera lui Ion Druță: univers artistic, spiritual, filosofic*” (2004, în două volume),

„Fenomenul artistic Ion Druță” (2008) etc. E președinte al Comitetului național al Asociației Internaționale de Studii Sud-Est-Europene.

A pregătit 10 doctori în filologie. Președinte și membru al consiliilor științifice specializate pentru susținerea tezelor din instituțiile A.Ș.M., membru al Comisiei de experți a Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova. Redactor-șef al revistei „Limba și Literatura Moldovenească” (1984-1988).

Este distins cu Premiul de Stat în domeniul științei și tehnicii (1985), Ordinul „Prietenia popoarelor” (1987), titlul „Om emerit” (1996), decorat cu „Ordinul Republicii” (1996), Medalia „Mihai Eminescu” (1999), Savantul anului 2005.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *Academicianul Haralambie Corbu. Omagiu biografic și bibliografic*. Autor-alcătuitor ION ȘPAC (2000).

2. N. BILEȚCHI, *Haralambie Corbu // Profiluri literare*, 1972.

3. E. LEVIȚ, *Corbu H.: „Alecsandri și teatrul” // „Nistru”*, 1974, nr. 2.

4. P. ZAVULAN, *Corbu H.: „Continuitate” // „Limba și Literatura Moldovenească”*, 1975, nr. 1.

5. E. BOTEZATU, *Criticul și procesul literar // „Nistru”*, 1985, nr. 10.

6. D. COVAL, *Pasionat cercetător al procesului literar // „Literatura și arta”*, 1985, 19 septembrie.

7. M. DOLGAN, *Cercetare în complex a literaturii: competență și responsabilitate // În: M. Dolgan, Responsabilitatea cuvântului critic*, 1987.

8. M. DOLGAN, *Profesionalism, vocație, responsabilitate // „Literatura și arta”*, 1985, 19 septembrie.

9. V. COROBAN, *H. Corbu: „Interpretări” // „Moldova Socialistă”*, 1970, 24 octombrie.

10. M. CIMPOI, *Un pasionat al valorilor literare // „Literatura și arta”*, 1978, 22 iunie.

11. С. ЧИБОТАРУ, *Горизонты творческого поиска // „Кодры”*, 1980, nr. 2.

12. Б. ИСТРУ, *Созвучно времени // „Советская Молдавия”*, 1985, 6 сентября.

Academician MIHAIL DOLGAN
Institutul de Filologie al AȘM
(Chișinău)